

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Факультет психології і соціології
Кафедра соціальної педагогіки**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської науково-практичної конференції
молодих науковців**

Харків, 2016

3. Иванова Е. А. Гендерные различия в проявлении агрессивности у детей подросткового возраста / Е. А. Иванова // Сибирский психологический журнал. – 2005. – №21. – С. 85-88.

4. Кларин М. В. Педагогическая технология в учебном процессе / М. В. Кларин. – М. : Слово, 1989. – 225 с.

5. Козловская Н. В. Проблема психологической адаптации агрессивных подростков в группе сверстников / Н. В. Козловская // Вестник Ставропольского государственного университета. – 2008. – №59. – С. 104-112.

6. Оржеховська В. М. Соціально-педагогічні основи профілактики правопорушень важковиховуваних учнів : дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 / В. М. Оржеховська. – К. : АПН України, 1995. – 440 с.

7. Удалова О. А. Профілактика асоціальної поведінки учнів закладів профтехосвіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук / О. А. Удалова. – К. : АПН України, 2002. – 21 с.

Ісіченко А. В. *Технологічні аспекти соціально-педагогічної діяльності з профілактики проявів агресивної поведінки підлітків.*

У статті розкриваються основні поняття щодо технології профілактики агресивної поведінки підлітків. Узагальнено та систематизовано технологічні аспекти соціально-педагогічної діяльності з профілактики агресивної поведінки підлітків у загальноосвітньому навчальному закладі.

Ключові слова: соціальна педагогіка, профілактика, соціально-педагогічна профілактика, агресивна поведінка, агресивна поведінка підлітків.

Isichenko A.V. *Technological aspects of social and educational activities by prevention aggressive behavior of teenagers.*

The author analyzes the basic concepts of technology in prevention of aggressive behavior of teenagers. The technological aspects of social and educational activities by prevention of aggressive behavior of teenagers in secondary schools are summarized and systematized.

Keywords: social pedagogy, prevention, social and educational prevention, aggressive behavior, aggressive behavior of teenagers.

УДК 37.013.42-053.5:373.31

Котляр С.О.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОДНОДІТНИХ СІМЕЙ У ЗНЗ

Постановка проблеми. Одностітна сім'я є важливим об'єктом соціально-педагогічної діяльності, оскільки за даними Всеукраїнського перепису 2015 року та вибіркового дослідження 2011-2015 років саме одностітна сім'я є найбільш поширеною (71,2 %) в нашій державі.

Аналіз сучасних досліджень з проблеми соціальної роботи з сім'єю показав, що в дитини, яка виховується в одnodітній сім'ї, розвиваються якості підвищеної самооцінки, егоїзму тощо. Аналіз наукової літератури з проблеми соціального виховання дітей у одnodітних сім'ях показав, що її досліджено в таких аспектах: психолого-педагогічні проблеми одnodітних сімей (Т. Алексеєнко, Ю. Ашурко); специфіка дослідження особистості дитини з одnodітної сім'ї; соціально-педагогічні проблеми в одnodітних сім'ях; формування особистості молодшого школяра в одnodітних сім'ях; одnodітна сім'я як середовище соціального виховання (О. Киричук, С. Максименко). Найбільшу увагу дослідників привертає розлучення та його вплив на сім'ю, тому це явище є найчастіше дослідженим.

Проблема соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання молодших школярів з одnodітних сімей розглянута теоретично, але на разі залишаються не дослідженими питання розробки методичного забезпечення практичної реалізації теоретичних напрацювань вчених.

Мета дослідження. Визначити сутність і особливості соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання молодших школярів з одnodітних сімей у загальноосвітньому навчальному закладі, теоретично обґрунтувати комплексну програму соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання молодших школярів з одnodітних сімей у загальноосвітньому навчальному закладі.

Основний зміст роботи. Аналіз наукової літератури з проблеми соціального виховання молодших школярів з одnodітних сімей показав, що спостерігається зростання інтересу вчених і педагогів-практиків до різних її аспектів. Дослідники виділяють актуальні проблеми дітей з одnodітних сімей [9, с. 56]: обмеження соціуму для проведення дозвілля, відсутність гармонійного розвитку дитини, соціалізації дитини в сім'ї, турботи про загальнокультурний та інтелектуальний розвиток дитини в сім'ї, підготовки до самовиховання і саморозвитку дитини та статевого виховання, підготовки до дорослого життя. Тому соціальний педагог, класні керівники та інші суб'єкти виховного процесу загальноосвітнього навчального закладу повинні проводити з такими дітьми певну роботу: профілактичні бесіди, тренінги, круглі столи з батьками та дитиною, проведення анкетувань та тестувань з метою визначення сутності проблем дитини.

Аналіз сутності поняття «соціальне виховання» показує, що єдиного його тлумачення немає. Це поняття розглядається як метод соціальної роботи (В. Загвязинський) [7, с. 105], як процес, що націлений на зміну та формування особистості дитини (М. Докторович) [6, с. 28]. Аналіз досліджень науковців дає можливість визначити мету соціального виховання - це цілеспрямоване створення умов (матеріальних, духовних, організаційних) для розвитку людини.

Аналіз досліджень О. Безпалько, А. Мудрика та інших науковців дає можливість визначити мету соціального виховання - це цілеспрямоване створення умов (матеріальних, духовних, організаційних) для розвитку людини.

Слід зазначити, що О. Безпалько виділяє такі функції соціального виховання [1, с. 97]: культурологічна (формування особистої культури і індивіда); соціалізаційна (координація та керування шляхом виховання спрямованістю перебігу процесу соціалізації); адаптаційна (навчання ефективним моделям освоєння індивідом нових життєвих ситуацій); цінноіснуюча (закріплення в поведінці індивіда соціально визнаних норм); інтегративна (акумуляція всіх виховних впливів соціального середовища).

Виділення функцій дає змогу координувати та керувати процесом соціального виховання молодших школярів з однокласних сімей, процесом їхньої адаптації в соціумі та здійснити можливі виховні впливи соціального середовища з метою пристосування до загальноприйнятих норм у суспільстві.

До основних напрямів соціального виховання дослідники відносять: самоорганізацію дітей, розвиток дитячого самоврядування, організацію дитячої праці, спрямованої на виховання трудової дисципліни, солідарності, колективістських навичок і прилучення дітей до організованої праці й виробництва дорослих, взаємозв'язок шкіл з навколишнім соціальним середовищем з метою його педагогізації [2, с. 161].

Відповідно до специфіки дослідження в роботі будемо розуміти поняття «соціальне виховання» як процес забезпечення у загальноосвітньому навчальному закладі умов та заходів, спрямованих на оволодіння і засвоєння молодшими школярами з однокласних сімей загальнолюдських цінностей і спеціалізованих знань, соціального досвіду з метою формування в них соціально-позитивних ціннісних орієнтацій та досвіду, що спонукатимуть молодших школярів з однокласних сімей до позитивних вчинків і стримуватимуть від негативних та сприятимуть формуванню таких соціально значущих особистісних характеристик як: толерантність, емпатійність, комунікабельність, ввічливість, соціальна активність тощо.

Оскільки соціально-педагогічна діяльність здійснюється у різних сферах суспільного життя, вона функціонує як розгалужена сукупність зв'язків та відносин у соціальній сфері. Так, М. Галагузова визначає соціально-педагогічну діяльність як «різновид професійної діяльності, спрямованої на надання допомоги дитині в процесі її соціалізації, освоєння нею соціокультурного досвіду й створення умов для її самореалізації у суспільстві» [4, с. 328]. Автор вважає, що сутність соціально-педагогічної діяльності полягає в способі гармонізації відносин людини, групи й середовища на основі задоволення потреби в соціокультурній адаптації й самореалізації, що здійснюється на основі розвитку особистості, з одного боку, і педагогічного середовища - з іншого.

О. Безпалько зазначає, що «соціально-педагогічна діяльність спрямована на створення сприятливих умов соціалізації для людини, всебічного розвитку, задоволення її культурних і духовних потреб чи відновлення соціально схвалених способів її життєдіяльності» [1, с. 89].

Зарубіжні дослідники К. Магер, Х. Міскес, Ф. Прюс підкреслюють, що «соціально-педагогічна діяльність за сучасних умов, крім виховних завдань, виконує важливі суспільні функції - сприяє попередженню неблагополуччя, у

значній мірі стабілізує суспільство» [5, с. 43]. Вона є важливою складовою частиною соціальної політики сучасних держав, спрямованої на створення умов для повноцінного розвитку людини, і відрізняється своєрідністю національних традицій, економічних і соціальних умов.

Л. Беляєва та М. Беляєва вважають, що «соціально-педагогічна діяльність має своїм об'єктом не всіх людей, а лише окремі й лише певні категорії та може здійснюватися не тільки в рамках навчально-виховної установи, але й у набагато більш широкому соціальному просторі, соціальному середовищі, соціумі» [2, с. 166].

Отже, соціально-педагогічна діяльність з соціального виховання молодших школярів з одnodітних сімей в умовах загальноосвітнього навчального закладу – це структурно-динамічна сукупність цілеспрямованих соціально-педагогічних дій, що здійснюється у мікросоціумі загальноосвітнього навчального закладу спеціальними педагогічними засобами в інтересах соціально-психологічного розвитку молодших школярів.

Розроблена комплексна програма соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання молодших школярів з одnodітних сімей у загальноосвітніх навчальних закладах забезпечує реалізацію таких важливих напрямів діяльності: надання знань батькам та вчителям молодших школярів з одnodітних сімей про сутність та особливості соціального виховання молодших школярів в умовах одnodітної сім'ї; розширення сфери дозвілля таких дітей, розвиток у них відповідального ставлення до свого оточення; організація соціального досвіду молодших школярів з одnodітної сім'ї, розвиток їхніх творчих здібностей; партнерська взаємодія різних соціальних інституцій з метою створення сприятливого соціально-виховного середовища тощо.

За допомогою комплексної програми виділені суб'єкти соціально-педагогічної діяльності підходять так до вирішення проблем молодших школярів з одnodітних сімей: подолання конфліктів в учнівському середовищі, згуртування колективу молодших школярів, примирення з батьками молодших школярів та залучення до співпраці з іншими суб'єктами соціально-педагогічної діяльності.

Висновки. 1) Сутність соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання молодших школярів у загальноосвітньому навчальному закладі полягає у створенні сприятливих умов для особистісного розвитку молодших школярів (фізичні, соціальні, духовно-моральні, інтелектуальні), надання їм комплексної соціально-психолого-педагогічної допомоги у саморозвитку та самореалізації в процесі соціалізації, а також їхній захист (соціальний, психолого-педагогічний, моральний) у життєвому просторі.

2) До особливостей соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання молодших школярів у загальноосвітніх навчальних закладах відносимо: організацію та взаємодію усіх суб'єктів освітньо-виховного простору загальноосвітнього навчального закладу і позанавчальних установ, сім'ї, громадськості з метою створення найкращих умов для забезпечення соціального становлення молодших школярів з одnodітних сімей.

Список використаних джерел

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях: [навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів] / О. В. Безпалько. – К. : Центр навч. літ., 2003. – 139 с.
2. Беляева Л. А. Категории «социальная работа» и «социально-педагогическая деятельность» в их взаимосвязи / Л. А. Беляева, М. А. Беляева // Понятийный аппарат педагогики и образования.- Екатеринбург, 1998.- Вып. 3.- 180 с.
3. Бурим О. В. Роль особистості соціального педагога в процесі соціального виховання молодших школярів в приватних навчальних закладах / О. В. Бурим // Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм: проблеми теорії і практики підготовки вчителя-вихователя-викладача : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. – К., 2005. – С. 54 – 58.
4. Галагузова М. А. Социальная педагогика : курс лекций / [под. общей ред. М. А. Галагузовой, Ю. Н. Галагузова, Г. Н. Штинова, Е. Я. Тищенко и др.] – М. : Гуманит. изд. центр «ВЛАДОС», 2000. – 416 с.
5. Гриценко Л. И. Личностно-социальная концепция А. С. Макаренко в современной педагогике (сравнительный анализ отечественного и зарубежного макаренковедения) : автореф. дис. ... докт. пед. наук / М. А. Галагузова. – Екатеринбург, 1998.-43 с.
6. Докторович М. О. Соціально-педагогічна робота з дітьми з неповних сімей : навч.-метод. посіб. / М. О. Докторович. - К. : Ленвіт, 2010. - 152 с.
7. Загвязинський В. И. Основы социальной педагогики: [учеб. пособие для студ. пед. вузов и колледжей] / за ред. В. И. Загвязинський, М. П. Зайцев, Т. Н. Кудашов, О. А. Селиванова и др. – М. : Изд. «ВЛАДОС», 2008 – 160 с.
8. Капська А. Й. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи [модульний курс дистанційного навчання] / Заг. ред. О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола, А. Й. Капської. — К. : «Слово», 2002. — 164 с.
9. Мудрик А. В. Социальная педагогика / А. В. Мудрик.– М. : Академия, 2001. – 108 с.
10. Пальчевський С. С. Соціальна педагогіка : навчальний посібник / С. С. Пальчевський. - К. : Кондор, 2005. - 560 с.

Котляр С. О. *Соціально-педагогічна діяльність з соціального виховання молодших школярів з одинокими сім'ями у ЗНЗ.*

Статтю присвячено вирішенню проблеми соціального виховання молодших школярів з одинокими сім'ями у ЗНЗ. Надано характеристику сутності соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання молодших школярів з одинокими сім'ями та визначено її особливості. Обґрунтовано необхідність запровадження комплексної програми з соціального виховання молодших школярів з одинокими сім'ями у загальноосвітньому навчальному закладі.

Ключові слова: соціально-педагогічна діяльність, соціальне виховання, молодші школярі, одинокі сім'я.

Kotlyar S. A. Social and educational activities of social education of junior schoolchildren from one-child families at school.

The article is devoted to the problem of social education of junior schoolchildren from one-child families at school. The nature of social and educational activities for social education of junior schoolchildren from one-child families is characterized; its features are defined. The necessity of implementing a comprehensive program of social education of junior schoolchildren from one-child families at school is grounded.

Keywords: socio-educational activities, social education, younger students, one-child family.

УДК [378.147:37.013.42]:373.24

Кулик А.В.

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ДО ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Постановка проблеми. У дошкільному віці засвоюються основні правила та норми поведінки, формуються моральні звички, встановлюються взаємини з оточенням – дорослими та однолітками. У процесі формування моральної культури дитини беруть участь різні суб'єкти, зокрема й соціальний педагог, що потребує від спеціаліста відповідних знань, умінь та навичок. У зв'язку з цим до підготовки соціальних педагогів висуваються певні вимоги.

За час існування інституту соціальної педагогіки в теорії й практиці накопичено багатий досвід професійної підготовки фахівців до соціально-педагогічної діяльності. Розроблено положення щодо змісту, форм, методів підготовки (А. Капська [1], Н. Басов [2]), проаналізовано та узагальнено досвід роботи працівників соціальної сфери за кордоном (Т. Кремнева [3], Р. Корнюшина [4]), висвітлено різносторонні аспекти соціально-педагогічної діяльності з вирішення проблем різних категорій населення у різних соціальних інституціях (І. Зверева, О. Безпалько [5]).

Незважаючи на вагомі дослідження з питань формування моральної культури дітей старшого дошкільного віку в умовах дитячого садка, вони розкривають лише деякі аспекти змісту підготовки соціального педагога до визначеної діяльності.

Постановка проблеми зумовила **мету статті** – проведення теоретичного аналізу проблеми професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до формування моральної культури дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Соціальний педагог, як один із суб'єктів впливу на дитину, зокрема формування її моральної культури, потребує змістовної підготовки до здійснення процесу формування моральної культури старшого дошкільника. О. Безпалько характеризує соціального педагога як «організатора соціально-педагогічної діяльності з дітьми, молоддю та